

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Педагогічний факультет
Кафедра природничо-математичних дисциплін та логопедії

**ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОГО ГРОМАДЯНСТВА ЗДОБУВАЧІВ
ЗАГАЛЬНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4курсу 451
групи
Спеціальності 013 Початкова освіта
Спеціалізація: логопедія
Освітньо-професійної (наукової)
програми Початкова освіта
Вдовиченко Т.
Керівник к.п.н., доц.Саган О.В.
Рецензент к.п.н., доц. Лось О.М.

Херсон - 2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНУ «ЦИФРОВЕ ГРОМАДЯНСТВО»	6
1.1. Аналіз моделі цифрового громадянства.....	6
1.2. Характеристики цифрового громадянина.....	12
1.3. Організаційні умови формування цифрового Громадянства.....	18
РОЗДІЛ 2. Організаційні умови формування цифрового громадянства дітей молодшого шкільного віку	21
2.1. Об’єктивні передумови для цифрового Громадянства.....	21
2.2. Обґрунтування компетенцій цифрового громадянства для учнів початкових класів.....	24
2.3. Організація спільної роботи з батьками щодо формування в учнів цифрового громадянства.....	28
ВИСНОВКИ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	37
ДОДАТКИ	40
ДОДАТОК А Пояснення новин нашим дітям.....	40
ДОДАТОК Б	42
ДОДАТОК В Кодекс академічної доброчесності.....	45
ДОДАТОК Г Довідка про перевірку на текстові збіги у Науковій бібліотеці.....	46

ВСТУП

Сьогодні діти живуть у світі, що швидко змінюється, розширюючи їх світогляд. Технологія принесла їм не тільки новий досвід насолоди, але й цілком новий вимір у їх повсякденному житті в ефірному світі, який ми знаємо як «перебування в Інтернеті». Звичайно, дорослі вільно беруть участь в онлайн-житті, але не сприймають цифрове навколишнє середовище як природний, фундаментальний і беззаперечний вимір їх існування.

Сучасні діти знаходяться під величезним тиском того, що на нас майже не впливає: повідомлення в месенджерах, меми, вірусні відео, соціальні медіа, відеоігри, реклама та багато іншого. Здатність проігнорувати цю інформацію, вплинути на людей в інтернеті та вберегти себе від впливу інших – база цифрової грамотності.

Формуватися в добу інтернету – це досліджувати, зв'язуватися з друзями, створювати та навчатися шляхами, які ми раніше собі й уявити не могли. Якщо діти не будуть розуміти природу цифрового світу, побічним ефектом таких можливостей може стати кібербулінг (приниження в інтернеті), інтернет-шахрайство, занепокоєність щодо особистої безпеки та багато іншого.

Робота з розробки політики захисту дітей в Інтернеті є абсолютно необхідною і потрібен структурний підхід до забезпечення дітей необхідними компетенціями, щоб вони зростали здоровими та відповідальними громадянами в онлайн-середовищі. Діти приносять в школу своє цифрове життя та досвід і цілком доречним є необхідність враховувати цю нову реальність у наших закладах освіти, зокрема в початковій ланці.

Радою Європи розроблений Проект освіти в галузі цифрового громадянства. Для того, щоб керувати його діями, було визначено

триаспекти життя в Інтернеті - перебування в онлайн, добробут в мережі та права в Інтернеті, поведінка в цифровому середовищі. У цьому ж документі визначено цифрове громадянство. Тобто цифровий громадянин - це той, хто через розвиток широкого кола компетенцій, здатний активно, позитивно та відповідально залучатись як до автономних спільнот, так і до локальних, національних чи глобальних.

Оскільки цифрові технології постійно розвиваються, підвищення цифрових компетентностей відбувається протягом життя, починаючи з самого раннього дитинства вдома та в школі, в формальній та неформальній освіті.

Актуальність теми та її практична не розробленість у вітчизняній педагогіці сприяла вибору теми нашого випускного дослідження: **«Формування цифрового громадянства здобувачів загальної початкової освіти».**

Метою нашої роботи є аналіз досвіду країн Європи щодо формування цифрового громадянства дітей молодшого шкільного віку, розробка методичних рекомендацій для реалізації відповідної освітньої програми в умовах НУШ.

Об'єктом дослідження є інформатична освіта молодших школярів.

Предметом дослідження є технологія формування цифрового громадянства учнів початкових класів.

Основними **завданнями** дослідження є:

- 1) Проаналізувати нормативні, педагогічні та методичні джерела з досліджуваного питання.
- 2) Визначити цифрове громадянство як особистісне утворення члена суспільства.
- 3) Схарактеризувати структуру та умови формування цифрового громадянства учнів початкових класів.
- 4) Розробити відповідні методичні рекомендації для всіх суб'єктів

освітнього процесу.

Під час дослідження були використані такі методи дослідження: аналіз нормативної, наукової та методичної літератури, узагальнення та систематизація матеріалу.

Апробація результатів дослідження: основні результати дослідження публікувалися в статті за темою дослідження, доповідалися на засіданні кафедри природничо-математичних дисциплін та логопедії Херсонського державного університету, на Регіональному науково-методичному семінарі «Формування дослідницьких компетентностей педагога», висвітлені у публікації автора.

Структура і обсяг роботи. Випускна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНУ «ЦИФРОВЕ ГРОМАДЯНСТВО»

1.1. Аналіз моделі цифрового громадянства

Цифрове громадянство та взаємодія передбачає широкий спектр діяльності, починаючи зі створення, споживання, спільного використання, гри та спілкування, дослідження, навчання та роботи. Грамотні цифрові громадяни здатні реагувати на новіта щоденні проблеми, пов'язані з навчанням, роботою, працевлаштуванням, дозволяям, включенням та участю у житті суспільства, поважаючи права людини та міжкультурні відмінності.

Цифрові медіа та технології продовжують розвиватися із запаморочливими темпами, пропонуючи надзвичайні можливості, а також реальні виклики для наших громадян. Діти та підлітки використовують величезну силу: Інтернет та мобільні технології для вивчення, підключення засобів, яких ніколи раніше не уявляли. Але з цією силою приходять етичні дилеми та складні питання, такі як кібервтогнення, мова ненависті, порушення конфіденційності, цифрове відволікання та інше, що відбувається і у школах і вдома.

Цифрове громадянство – це усвідомлення впливу цифрових технологій на суспільство, спільноту та кожного із нас. Сьогодні важливо не просто вміти користуватись новітніми технологіями, але й розуміти їх комплексну дію, переваги, недоліки, можливості та загрози. Цифрові громадяни компетентно та позитивно взаємодіють з цифровими технологіями, які у свою чергу постійно розвиваються та змінюються, застосовуючи їх для вирішення робочих завдань, творчого самовираження, відповідального поширення інформації, соціалізації, проведення досліджень, комунікації, навчання та відпочинку[4].

Компетенції Ради Європи щодо демократичної культури (CDC) висвітлюють спрощений огляд компетенцій громадян для того, щоб вони могли ефективно брати участь у культурі демократії. Ці компетентності не засвоюються автоматично, а натомість їх потрібно вивчити та практикувати. У цьому, роль освіти є ключовою. 20 компетенцій за демократичну культуру, часто іменованій CDC «метелик», охоплює чотири ключові області: цінності, ставлення, навички та знання та критичне розуміння(рис.1.1).

Рис.1.1.- РАМКА КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДЛЯ КУЛЬТУРИ ДЕМОКРАТІЇ [10].

Беручи до уваги 20 компетенцій CDC було визначено набір з 10 цифрових доменів, які складають основу загальної концепції цифрового громадянства. Вони поділяються на три області: Перебування онлайн, Добробутонлайн та Права онлайн.

Розглянемо їх.

Перебування онлайн, тобто перебування в мережі розглядається у трьох вимірах.

1. *Доступ та інклюзія*. Стосується доступу до цифрового середовища всіх без виключення суб'єктів. Ці компетенції спрямовані на отримання навичок, необхідних майбутнім громадянам для участі у цифровому просторі. Інклюзія у такому сенсі означає доступність цифрових технологій для всіх споживачів: різного віку, різного статку, різного рівня вихідних вмій їх використання, тощо.

2. *Навчання та креативність*. Стосується бажання та ставлення громадян на шляху навчання в цифрових середовищах протягом свого життєвого шляху, як розвиватися і висловлювати різні форми творчості, з різними інструментами, в різних контекстах. Він охоплює розвиток особистих та професійних компетенцій громадян, готових до викликів суспільств, багатих технологіями, впевнено та інноваційними способами. Наявність відкритих ресурсів спонукає до безперервного навчання і використання ІТ для зміни життя і творчості.

3. *Медійна та інформаційна грамотність*. Медіа та інформаційна грамотність стосується здатності інтерпретувати, розуміти і виражати творчість через цифрові засоби масової інформації, як критичні мислителі. Важливо вийти за межі просто «вміння» використовувати ті чи інші засоби масової інформації, наприклад, або просто «бути поінформованим» про щось. Цифровий громадянин має зберегти ставлення, спираючись на критичне мислення як основу для осмисленої та ефективної участі у громаді.

Добробут онлайн розглядається також у трьох вимірах:

1. *Етика та емпатія (співпереживання)*. Стосуються етичної поведінки та взаємодії в мережі, що засновані на таких навичках, як вміння розпізнавати та розуміти почуття та перспективи інших. Емпатія є важливою вимогою до позитивної взаємодії в Інтернеті та реалізації можливостей цифрових просторів.

2. *Здоров'я та добробут.* Пов'язаний з тим, що цифрові громадяни живуть як у віртуальному, так і в реальному просторі. З цієї причини основні навички цифрової компетентності стосуються також набору ставлень, навичок, цінностей та знань, що сприяють усвідомленню проблем, пов'язаних зі здоров'ям та добробутом. У світі, багатому цифровими системами, здоров'я та добробут передбачають усвідомлення проблем та можливостей, які можуть вплинути на оздоровлення, в тому числі, але не обмежується онлайн-залежністю, ергономікою та поставою та надмірним використанням цифрових та мобільних пристроїв.

3. *Е-присутність та комунікація.* Стосується розвитку особистісних та міжособистісних якостей, які підтримують цифрових громадян у створенні та підтримці ідентичності в Інтернеті, а також позитивні взаємодії в Інтернеті, цілісні і послідовні. Він охоплює такі компетенції, як онлайн-спілкування та взаємодія з іншими у віртуальних соціальних просторах, а також управління даних і слідів.

Права онлайн розглядається у чотирьох вимірах.

1. *Активна участь.* Пов'язана з компетенціями громадян, що дозволяють повноцінно усвідомлювати взаємодію у цифрових середовищах, в яких вони мешкають для того, щоб приймати відповідальні рішення, при цьому брати активну та позитивну участь в демократичних культурах, в яких вони живуть. Це можливість долучитися до життя громади. Соціальні середовища використовуються для запуску акцій, челенжів, тощо. Формують відчуття залученості до спільноти.

2. *Права та обов'язки.* Права та обов'язки – це те, чим громадяни користуються у фізичному світі та цифрові громадяни в Інтернеті також мають певні права та обов'язки. Цифрові громадяни можуть користуватися правами на конфіденційність, безпеку, доступ та включення, свободу вираження поглядів тощо. Однак з цими правами

приходять і певні обов'язки, такі як етика та співпереживання та інші обов'язки, мета яких – забезпечити безпечне та відповідальне цифрове середовище для всіх.

3. *Конфіденційність та безпека* включає два різні поняття: проблеми конфіденційності – головним чином особистий захист власної та чужої інформації в Інтернеті, в той час як безпека більше пов'язана з власною обізнаністю про дії в Інтернеті та поведінкою. Він охоплює компетенції, такі як управління інформацією та онлайн проблеми безпеки (включаючи використання навігаційних фільтрів, паролів, антивірусів та програмне забезпечення) для вирішення та уникнення небезпечних чи неприємних ситуацій. Діти повинні зростати обізнаними, що є такі технології та як з ними жити у цифровому світі.

4. *Обізнаність споживача* пов'язана з тим, що всесвітня павутина, соціальні медіа та інші віртуальні соціальні простори, є середовищем, де часто факт бути цифровим громадянином також означає бути цифровим споживачем. Розуміння наслідків комерційної реальності Інтернету – одна з компетенцій, з якою люди повинні мати справу, щоб зберегти свою автономію як цифрові громадяни. Екологічний аспект нашого способу життя: а чи не багато ми споживаємо? Реклама: чесна та спамова, яка витягує з нас інформацію. Навчити учнів справлятися з викликами [10].

Рада Європи у своєму проєкті визначила п'ять конструкцій, які виявляються найважливішими в розробці ефективної цифрової системи практики громадянства. Вони зображені як стовпи в храмоподібній структурі (рис.1.2). У той час як компетенція демократичної культури лежить в основі цифрового громадянства, п'ять стовпів підтримують всю структуру цифрового громадянства.

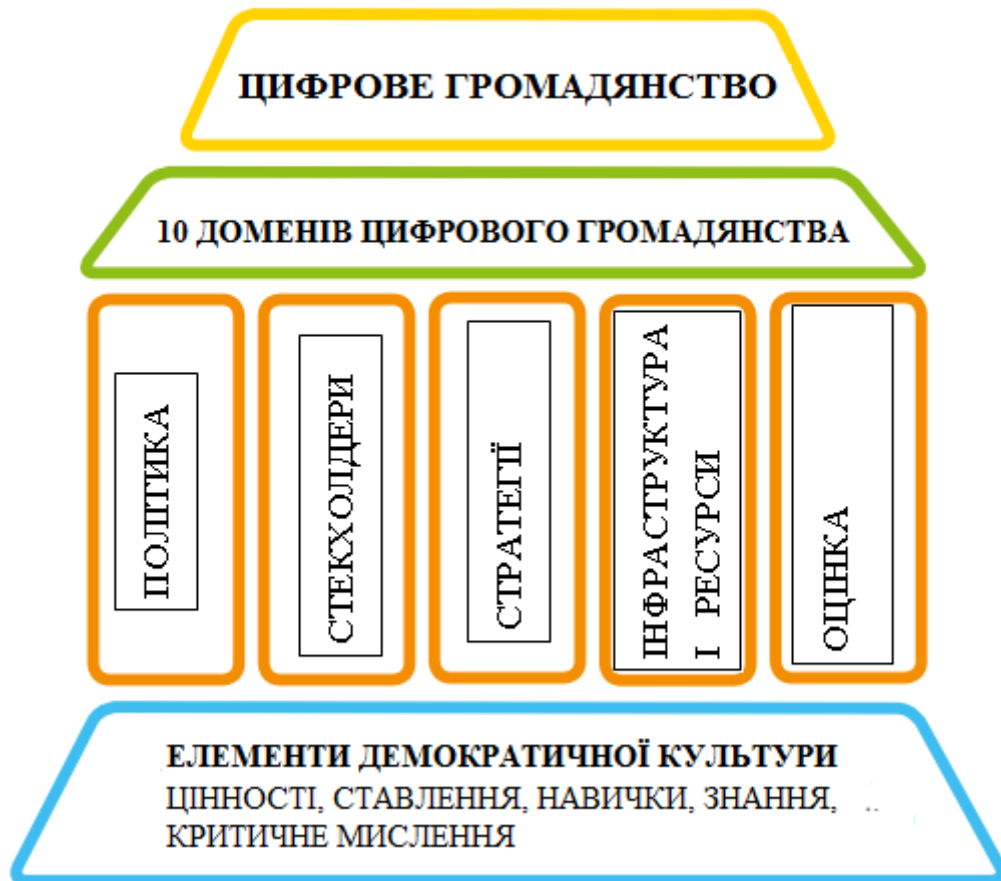

Рис.1.2.- Модель Ради Європи для розвитку цифрової компетентності [26]

Політика та оцінка складають дві основні рамки моделі. Дійсно, прогрес у галузі, що стосується освіти, значною мірою визначається політикою і хорошою практикою, і це можна тільки реально проаналізувати та зрештою повторити шляхом використання ефективної методології моніторингу та оцінки.

Між цими стовпами, що «формуєть», зацікавлені сторони – від викладачів та учнів до розробників контенту та політики – і наявні ресурси та інфраструктура відіграють головну роль у рівні досягнутого успіху. В основі моделі лежать стратегії, які спрямовані на те, щоб надати можливість навчатися усім зацікавленим і розвивати свій повний потенціал як активні громадяни в сучасних демократіях.

1.2. Характеристики цифрового громадянина

Вихідним пунктом для створення нового рівня етичної свідомості серед наших глобальних індивідів є визначення характеристик глобального цифрового громадянина. Цей тип людини сумлінний, турботливий та винахідливий. У Фонді глобального цифрового громадянина[18]ми бачимо таку людину як людину, яка характеризується практикою п'яти унікальних принципів:

Особиста відповідальність – це стосується того, як можна керувати собою в таких питаннях, як фінанси, етичні та моральні міркування, особисте здоров'я та фітнес, а також міжособистісні стосунки як у цифровому, так і в нецифровому світі. Йдеться про те, як ми представляємо себе.

Глобальне громадянство– це покоління та майбутніглобальні індивіди.Вони повинні прагнути до розуміння багатьох цінностей, традицій, релігій, проблем і культур своїх співгромадян. Глобальне громадянство полягає у визнанні та повазі різноманітності.

Цифрове громадянство.Цифрове громадянство означає виявляти повагу та відповідальність за себе, інших та власність. Воно передбачає створення належної програми цифрової етики та найкращих практик для всіх. Така програма зосереджена на безпечній та шанобливій поведінці в будь-якому онлайн-середовищі.

Альтруїстична служба.Громадянство, яке діє з співчуття і визнає взаємопов'язаність з іншими, є життєво важливим. Для глобального громадянина це означає турботу про добробут людей, з якими ми ділимося своїм світом, та бажання служити іншим.

Екологічна настанова –у всіх нас є лише один світ, в якому ми повинні жити, і наш обов'язок громадян у світі – це поважати та зберігати його для наступних поколінь. Це все про демонстрацію

цінностей здорового глузду та вдячність за красу та величність, що нас оточують щодня.

Практика цифрового громадянства має власну підкатегорію правил та обов'язків щодо безпеки та пам'яті інших у мережі Інтернет. Європейськими вченими визначено шість принципів цифрового громадянства.

1. Повага до себе

Вся справа в тому, щоб бути добросовісним громадянином, і починається з ідентичності, яку ви створюєте, щоб представити себе в цифрових доменах. Як часто ми бачимо, імена соціальних мереж, які є сугестивними та сумнівними, або зображення, розміщені на соціальних сайтах, які є провокаційними, виявляючими або невтішними? Запитайте себе: «Як мій профіль, ім'я в Інтернеті та зображення відображають мене як людину чи потенційного кандидата на роботу?»

Глобальний цифровий громадянин враховує потенційні результати розкриття особистих даних у рамках онлайн-публічних форумів. Хоча на багатьох веб-сайтах соціальних мереж є варіанти конфіденційності, основний рівень доступу означає, що вашу найбільш особисту інформацію можна зробити доступною за допомогою програм (інструментів, створених у соціальних мережах, які мають доступ до вашого профілю тощо).

2. Відповідальність за себе

Слова та зображення, які ви публікуєте в Інтернеті, не будуть ексклюзивними для призначеної аудиторії. Не можна гарантувати анонімність чи конфіденційність в Інтернеті. Будьте в курсі, що ваші публікації можуть використовуватися іншими, а іноді і негативно. Сайти соціальних мереж, блоги та сервіси миттєвих повідомлень дозволяють відкрито висловлювати свої ідеї та думки, але природа цих місць полягає в тому, щоб зібрати аудиторію. Цей притаманний інтерес

може дуже швидко перенести ваші публікації до більшої аудиторії. У цьому полягає сила і повсюдність соціальних мереж у нашому цифровому житті, і саме тому так важливо слідкувати за нашим використанням цього з урахуванням власного захисту.

У якийсь момент багато з нас або знайшли, або опиняться мишенями знущань та зловживань в Інтернеті. Важливо знати, що вам не доведеться самотійно намагатися впоратися з цим. Скажіть комусь, кому ви довіряєте, як друзі, батькові, вчителю, роботодавцю, раднику тощо. Якщо у вас трапляються зловживання чи погрози на певному веб-сайті, ви можете також повідомити про це зловживання модератору. Не відповідайте на це. Запишіть це для доказів. Інтернет є чудовим середовищем для знайомства з новими людьми та розвитку нових дружб, але дуже важливо, щоб це було зроблено з усвідомленням природи самого Інтернету, що означає притаманну йому відсутність функціонування та безпеки. Профіль людини є суб'єктивним і може маскувати справжній намір і ідентичність людини. Соціальні медіа мають величезний потенціал для встановлення нових стосунків,

3. Повага до інших

Майте на увазі, що ваші слова та зображення в Інтернеті мають силу, і в багатьох випадках є постійними, коли ви їх опублікували. Як відповідальні глобальні цифрові громадяни, ми завжди повинні демонструвати повагу до інших людей. Хороше загальне правило, яке слід дотримуватися, це: *Якщо ви цього не сказали б особисто, не говоріть про це в Інтернеті*. Ми знаємо, як легко розмістити думку на сайті соціальних медіа або скласти і присвятити весь блог будь-якій темі. Це робить занадто легким для когось створювати плітки та наміри та розповсюджувати негативність, якщо вони захочуть.

Нагадуйте собі, щоб триматися над бійкою, і заохочуйте інших до відповідальності. Повага до інших стосується також сайтів, які ми відвідуємо. Незалежно від того, чи це сайти для пліток, ненависті,

расизму чи порнографії, ми повинні розбиратись, куди ми йдемо в Інтернеті. Відвідавши подібні типи сайтів, ми ненавмисно даємо згоду на їх існування.

4. Відповідальність за інших

Кожен сайт соціальних мереж, інструмент обміну миттєвими повідомленнями. Чат, блог та домен соціальних медіа мають контакт «Поскаржитися на порушення». *Не бійтеся його використовувати!* Ми можемо захистити інших, повідомляючи про поведінку, яка є неприйнятною або образливою. Ще один приклад, який є загальним для нас, – це електронна пошта. Ще раз подумайте, перш ніж надсилати та ділитися! Не пересилайте електронні листи, які є ображаючими. Ви можете зупинити ланцюг, видаливши повідомлення, а не передавати його.

Вибір не робити нічого, як людина спалахує в обговоренні теми або нападає на троя в чаті, заохочує нападника і дає їм можливість продовжувати. Не потрібно пасивно сприяти цьому негативу. Ви маєте можливість повідомляти про зловживання та заохочувати повагу та врахування у всіх дискусіях в мережі. Так само, якщо розмова в чаті зміниться на сугестивний підтекст, ви можете повідомити про це.

Незалежно від того, що ви, друг чи навіть незнайомий чоловік, мають на меті, ви повинні відчувати, що можете щось з цим зробити. Якщо ви бачите, що когось зловживають в Інтернеті, подумайте, що було б, якби ви були одержувачем таких зловживань.

5. Повага до власності

Там так багато інформації, і є стільки дивовижних матеріалів, якими можна поділитися. Подумайте про кількість людей, які приділили свій дорогоцінний час та ноу-хау всім нам безкоштовно! В Інтернеті також є багато інформації та творчості, яка не є безкоштовною. Світовий цифровий громадянин виявляє глибоку повагу до всієї інтелектуальної власності.

6. Відповідальність за власність

Програмне забезпечення, література, музика та фільми вимагають творчості та винахідливості людини. Вартість поділитися та виграти від цієї творчості існує задля підтримки цієї галузі та художника. Якщо ви не згодні з ціною або галуззю, існують інші способи її вирішення, не порушуючи закон. Незалежно від того, яку форму копійованих матеріалів ви берете, піратство – це крадіжка! На щастя, існує великий масив недорогих та безкоштовних версій речей, які можуть вас зацікавити.

Наприклад, ліцензійні угоди Creative Commons забезпечили доступ до мільйонів зображень, засобів масової інформації та книг, які доступні безкоштовно. Creative Commons – це ліцензія або заява про використання, яка спонукає людей до спільного доступу. Коли ви публікуєте власну роботу, варто подумати про використання ліцензії Creative Commons. Згідно з цією ліцензією ви можете налаштувати рівень прав користувача на вашу інтелектуальну власність.

Бути глобальним, бути великим.

Бути великим глобальним цифровим громадянином – це не лише використовувати голову – це також використовувати своє *серце*. Мати відповідальну та етичну громадянську відповідальність має важливе значення для здорового та мирного життя у світі, який ми всі поділяємо. Глобальний цифровий громадянин користується перевагами перебування у нашому зв'язаному світі, одночасно практикуючи деякі значні обов'язки. Глобальний цифровий громадянин повинен знати, що вони діляться своїм життям в Інтернеті з тим, що зараз є *глобальною* присутністю. Ось, ось декілька вказівок щодо «кодексу честі» глобального цифрового громадянина.

Глобальний цифровий громадянин повинен ...

... пам'ятати про те, що він може бути ідентифікованим та створює «цифровий слід» при будь-якій активності в Інтернеті.

... Завжди спілкуватися, використовуючи відповідну мову.

... Виконуюючи свій обов'язок судити про те, яка відповідна та етична поведінка в межах законів світу.

... Обирати та підтримувати свої соціальні обов'язки.

... Завжди бути доброчесним та діяти доброчесно у всіх цифрових та нецифрових комунікаціях та взаємодіях[18].

Ці п'ять міркувань є відмінною основою для будь-кого, на якій можна будувати, і доповнюють шість принципів цифрового громадянства. Прищеплюючи ці цінності як нам самим, так і демонструючи їх та навчаючи їх нашим студентам та молоді, ми можемо створити безпечніше середовище в Інтернеті та створити краще майбутнє для нашої планети.

Глобальні угоди про цифрове громадянство

Розроблені три угоди Global Digital Citizenship для цієї програми для початкової, середньої та старшої школи відповідно. Згідно з предметом нашого дослідження, розглянемо «договір» для учнів початкових класів стосовно дотримання ними принципів цифрового громадянства.

Цифрове громадянство

Договір учня початкової школи

Догляд за мною:

- я заходжу на комп'ютер лише тоді, коли у мене буде дозвіл;
- я перейду лише на сторінки, на які мені дозволено перейти;
- я буду ділитися фотографіями та макетами про себе, лише коли мій учитель скаже мені;
- я поговорю з батьками та вчителем про всіх моїх онлайн-друзів;
- я скажу своєму вчителю чи батькам, якщо щось недобре буде у мене на комп'ютері.

Догляд за іншими

- я говоритиму лише приємні речі про людей;
- я запитаю дозволу, перш ніж поділитися фотографією чи історією про людину;
- я зайду на сайти, які є приємними, і я скажу своїм батькам або вчителям, якщо знайду сайти, де противно, недобррозичливо чи грубо.

Догляд за майном:

- я не буду самостійно завантажувати фільми, ігри чи музику;
- я перевірю, що інформація, отримана в Інтернеті, правильна;
- я не хочу залишати грубі чи недобрі повідомлення на просторах інших людей.

1.3. Організаційні умови формування цифрового громадянства

Опираючись на основні компетенції, такі як слухання, спостереження та цінність людини, гідності та прав людини, ми вчимося цінувати культурну різноманітність та розвивати критичнерозуміння мови та спілкування. Навчання цифрового громадянства має на меті забезпечити можливості для кожної людини опанувати весь спектр громадянських компетенцій.

Цифровий громадянин, як уже зазначалося, – це людина, яка здатна активно, відповідально і постійно брати участь у житті громади. Цьому прогресуванню буде сприяти або перешкоджати рівень імплікації широкого кола зацікавлених сторін – від сімейних, місцевих та офлайн-громад для вчителів, шкіл, осіб, які приймають рішення, і

тієї самої галузі, яка забезпечує Інтернет інструменти та платформи (табл.1.1).

Таблиця

1.1.

Зацікавлені сторони та наслідки для політики та практики

<i>Зацікавлені сторони</i>	<i>Наслідки для політики та практики</i>
Учні	<ul style="list-style-type: none"> • виховують і захищають себе; • організують справжню участь у житті громади; • розвивають і розширюють свої можливості з точки зору компетенцій;
Батьки	<ul style="list-style-type: none"> • долучаються до вирішення питань онлайн та офлайн; • допомагають дітям збалансувати соціальне та міжособистісне використання онлайн-технологій; • допомога школі щодо залучення та інформування цифрових громадян;
Вчителі	<ul style="list-style-type: none"> • розширюють свої знання та практику викладання засобами інтерактивних інструментів, якими користуються їх учні; • формують компетентності, необхідні для впровадження та оцінки цифрової освіти; • переосмислюють роль вчителів у цифрову епоху
Адміністрація закладу освіти	<ul style="list-style-type: none"> • розглядає всі варіанти найкращих практик стосовно цифрових ресурсів; • залучає батьків, вчителів, учнів, адміністраторів до прийняття рішень щодо безпечного, правового та етичного використання цифрової інформації та технологій в межах закладу освіти;
Науковці	<ul style="list-style-type: none"> • розробляють психолого-педагогічні ресурси в галузі цифрового громадянства; • локально розробляють ресурси для забезпечення максимальної залученості всіх суб'єктів освітнього процесу;

Підприємці	<ul style="list-style-type: none"> • беруть участь у нових сферах співробітництва для розширення прав та можливостей користувачів із захисту неповнолітніх; • підтримують відповідальність за створення відповідних умов для розвитку ефективного цифрового громадянства; • допомагають у розповсюдженні досвіду та ресурсів батьків та шкіл
Місцеві заклади позашкільної освіти	<ul style="list-style-type: none"> • розвивають формальну, неформальну та неофіційну систему освіти для формування практик цифрової грамотності дітей
Органи громадського врядування	<ul style="list-style-type: none"> • визначають права та обов'язки, яких мають дотримуватися діти в межах своїх компетенцій; • активно заохочують заклади освіти до навчання громадян у цифровій зоні
Органи національної влади	<ul style="list-style-type: none"> • сприяють формуванню основних прав та демократичності цінності за допомогою управління багатьох зацікавлених осіб

Усі ініціативи з розвитку цифрового громадянства визначаються та формуються дев'ятьма керівними принципами, які також можуть слугувати орієнтирами для оцінки прогресу. Їх можна охарактеризувати як три типи: контекстуальний, інформаційний та організаційний[15].

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОГО ГРОМАДЯНСТВА ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Об'єктивні передумови для цифрового громадянства

Першим принципом є доступ до цифрових технологій. Без нього неможливе навіть нецифрове демократичне громадянство оскільки інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) є невід'ємною частиною повсякденного життя сьогоденного суспільства. Хоча більшість сімей прагнуть забезпечитися вдома цифровими інструментами, збалансоване використання технологій і рівність доступу для всіх дітей багато в чому залежить від забезпечення такого доступу у школах. Питанням використання відкритих цифрових ресурсів присвячені дослідження соціологів і педагогів. Так, Саган О., аналізуючи наявність та якість освітніх ресурсів, що знаходяться у відкритому доступі, визначила слабку зацікавленість з боку педагогів, низький рівень технічного забезпечення цього процесу в українських закладах освіти[22;23].

Основні навички функціональної та цифрової грамотності є другою умовою, без якої громадяни не можуть читати, писати, вводити та завантажувати інформацію, брати участь в опитуваннях або висловлювати себе таким чином, що дозволяє їм цифровим способом долучатися до спільноти. Школа у цьому є ключовою зацікавленою стороною; однак, адміністрації закладів освіти відіграють велику роль у забезпеченні вчителів необхідними інструментами цифрових технологій для організації освітнього процесу.

Безпечна технічна інфраструктура, яка дає можливість громадянам будь-якого віку мати впевненість і довіру до цифрового залучення до діяльності в мережі спільноти є ще одна передумова. Не

тільки власники або користувачі ІКТ повинні дбати про захист даних за допомогою захисного програмного забезпечення і особистої належної практики, але й постачальники платформ і оператори мобільного зв'язку, в кінцевому рахунку відповідальні за заходи забезпечення більш безпечного цифрового середовища.

Знання прав та обов'язків є ключовим фактором для активної участі громадян в цифрових системах. Це знання, які формують цінності та ставлення, неявно та явно розвиваються вдома, у школі та в усіх мережах, які перебувають у середовищах, в яких ми вчимося, живемо та взаємодіємо. Ефективність і результати цього принципу складно виміряти, враховуючи величезну різноманітність контекстів, в яких вони будуть застосовуватися.

Надійні джерела інформації є важливими для позитивної активної участі в житті громади. Без надійних джерел інформації цифрове громадянство може перетворитись в екстремізм, що перешкоджає участі і навіть заважає певним секторам населення у використанні своїх прав на цифрове громадянство. Поки школи та родини відіграють важливу роль у сприянні розбірливості через критичне мислення та освіченість, цифрові платформи та мобільні провайдери мають велику роль також у забезпеченні надійності джерел інформації.

Навички участі залежать від цілого ряду пізнавальних та практичних навичок, розвиток яких починається вдома, потім продовжується і в школі з дуже раннього віку. Ці навички поєднують в собі знання, коли і як говорити, емпатію і культурне розуміння, щоб повністю зрозуміти сенс, критичне мислення та усне і письмове вираження.

Комунікація, як організаційний принцип, стосується всіх навичок та інструментів, що використовуються для взаємодії, поширення та отримання інформації. Школи та сім'ї відіграють вирішальну роль у

підтримці та наданні можливості дітям практикувати свої навички спілкування з раннього віку в ситуаціях віч-на-віч, щоб допомогти їм зрозуміти і застосовувати права та обов'язки, співпереживання, конфіденційність та безпеку перед тим як почати використовувати цифрові інструменти. Це має значні наслідки для розробки навчальних програм і вимагає більш великих зусиль у співпраці розробників та освітніх закладів щодо санітарних та психологічних вимог до ресурсів для юних користувачів.

Можливість громадянства є головним керівним принципом, без якого цифрові громадяни не можуть відточувати свої навички громадянства або здійснювати свої права та обов'язки. Можливість громадянства вимагає створення гнучкої, відкритої, нейтральної та безпечної системи, де алгоритми є відкритим кодом, вільно обираються і налаштовуються користувачами, і де громадяни можуть вільно комунікувати (рис.2.1).

Рис.2.1.-Структура цифрового громадянства[11]

2.2. Обґрунтування компетенцій цифрового громадянства для учнів початкових класів

Дуже важливо, щоб інформаційно-освітнє середовище школи (ІОС) володіло надмірністю і варіативністю навчальних матеріалів. Використовуваний контент повинен завжди піддаватися аналізу і ревізії, постійно оновлюватися і доповнюватися. Заняття в школі повинні бути основою, відправною точкою освітньої системи освітньої установи, відповідати потребам учнів.

Освітні технології і цифрова грамотність.

Дуже важливо навчити учнів критично ставитися до використовуваних цифрових джерел.

Цифровий громадянин – це той, хто ...

- використовує ефективні стратегії пошуку інформації (наприклад, ключові слова, звуження, деталізація пошуку);
- використовує надійні онлайн-ресурси (наприклад, бази даних, енциклопедії, електронні книги);
- критично оцінює інформацію: використовувані онлайн ресурси і сайти;
- працює не хаотично, а регулярно застосовує розроблену самостійно або за допомогою вчителя модель запиту, збору інформації, її використання та оцінки якості отримуваної інформації.

Відповідальність.

Цифровий громадянин – це той, хто ...

- поважає інтелектуальну власність інших (наприклад, цитує, оцінює вивчений ресурс);
- використовує цифрові ресурси відповідально і дотримується користувальницьких угод;

- розуміє відповідальність і можливі наслідки несанкціонованого поширення інформації;
- спілкується відповідним чином відповідно формату того чи іншого соціального співтовариства;
- вносить свій позитивний внесок у місцеві та глобальні спільноти, пропонує, критично оцінює;
- вміє визначити і відреагувати відповідним чином і на онлайн-проблеми які виникають (наприклад, кіберзалякування, секстинг (пересилання особистих фотографій інтимного характеру), підбурювання до суїциду і т.ін.);
- формує власну позитивну репутацію в інтернет-співтоваристві.

Здоров'язбереження і безпека.

Цифровий громадянин – це той, хто ...

- реалізує запобіжні заходи для безпеки в Інтернеті (наприклад, паролі, налаштування);
- захищає конфіденційність себе та інших;
- балансує оффлайн і онлайн-дії (наприклад, ігри, текстові повідомлення, соціальні мережі і т.ін.);
- використовує пристрої з урахуванням фізичного і психічного здоров'я.

На мій погляд, керівники освітніх установ, їх заступники повинні розробити стратегію підготовки та виховання цифрового громадянина або, принаймні, враховувати дану проблему в шкільних програмах. У свою чергу, і вчитель також не може не враховувати виникаючі перешкоди на шляху формування цифрового громадянина. І приймати відповідні рішення.

Ключові теми, які дозволяють форовати цифрове громадянство: «Безпека в мережі»; «Репутація в інтернеті»; «Захист персональних даних»; «Подання себе як особистості в мережі»; «Стосунки та

комунікація»; «Інформаційна грамотність»; «Кібер-булінг та конфлікти в інтернеті»; «Захист прав інтелектуальної власності»[15].

Так яким навичкам ми повинні вчити наших дітей в межах цифрового громадянства? У дослідженні, проведеному для вивчення цього питання, можна виділити вісім з них:

1. **Цифрова особа громадянина:** вміння вибудовувати здорову і цілісну особистість онлайн і офлайн, а також керувати нею.
2. **Керування екранним часом:** самоконтроль і вміння управляти проведеним перед екраном часом, багатозадачністю і своєю участю в онлайн-іграх і соціальних медіа.
3. **Управління інтернет-цькуванням:** здатність розпізнати його і мудро вийти з таких ситуацій.
4. **Управління кібербезпекою:** здатність захистити свої дані, створивши надійні паролі, і здатність впоратися з різними кібератаками.
5. **Управління конфіденційністю:** вміння обачно поводитися з будь-якою особистою інформацією, якою дитина ділиться в інтернеті, щоб захистити свою і чужу приватність.
6. **Критичне мислення:** вміння відрізнити правдиву інформацію від неправдивої, хороший контент від шкідливого, а також розпізнавати надійні та сумнівні онлайн-контакти.
7. **Цифрові сліди:** вміння розуміти природу цифрових слідів і їх наслідки в реальному житті, а також відповідно ними управляти.
8. **Цифрова емпатія:** здатність проявляти емпатію щодо власних і чужих потреб і почуттів онлайн[18].

У посібнику Саган О. обґрунтовано правила спілкування в інтернеті. «Обов'язково в процесі ознайомлення учнів із принципами інтерактивного спілкування в Інтернеті вчитель акцентує увагу на вікових та етичних нормах поведінки, на правилах безпеки під час

спілкування в чаті. Серед свідомих користувачів Інтернету діють такі правила спілкування:

- реєструючись та обираючи НІК, пам'ятайте, що він повинен ідентифікувати саме вас, бути нескладним у читанні й написанні й не мати образливий вигляд або написання;
- уходячи в чат, спочатку треба привітатися, а виходячи з нього – попрощатися; якщо чат тематичний, дотримуйтеся часу, відведеного на обговорення кожного питання;
- стежте за грамотністю ваших повідомлень;
- не кривдьте нікого в розмові. З вами розмовляють живі люди, отже, будьте ввічливими;
- звертаючись взагалі до когось конкретного, не полінуйтеся вказати, до кого саме ви хочете звернутися;
- ураховуйте, що ваш гумор може бути незрозумілим для інших; не допускайте частого повторення однакових або дуже схожих, осмислених або неосмислених повідомлень, як текстових, так і тих, які містять смайлики;
- намагайтесь не писати виключно великими буквами, це сприймається як крик;
- категорично забороняється вживання ненормативної лексики і будь-яких зашифрованих нецензурних виразів;
- пам'ятайте, недотримання правил спілкування в чаті може призвести до позбавлення доступу в чат, а незнання правил не звільняє від відповідальності» [13,С.96-97].

2.3. Організація спільної роботи з батьками щодо формування в учнів цифрового громадянства

Незалежно від того, чи викладає вчитель уроки цифрового громадянства, чи включає їх як частину загальношкільної програми, залучення сімей є надзвичайно важливим. Загальновідомо, що результати навчання посилюються, коли сім'ї та вчителі співпрацюють. Сім'ї можуть підкріплювати уроки за допомогою розмов та очікувань вдома. А вчителі можуть допомогти учням орієнтуватися на цифрові дилеми, з якими вони стикаються в школі та поза нею.

Часто погляди батьків та вчителів на цифрове громадянство можуть відрізнятись. Дехто з полегшенням дізнається, що ці уроки є частиною шкільної програми; багато сімей вже стикаються з використанням засобів масової інформації для дітей та шукають будь-якої підтримки, яку вони можуть отримати у навчанні цим навичкам. Інші можуть насторожено ставитися до програми, яка викладає, що вони вважають моральними уроками.

Оскільки так багато різноманітних перспектив, важливо запровадити цифрове громадянство для сімей з самого початку і зробити його частиною класної або шкільної культури. Чим більше батьків знають про програму, тим більше вони зможуть взяти участь у спільній роботі.

Ось сім способів отримати сім'ї на борту з цифровим громадянством [4]:

1. Запровадження цифрового громадянства поза школою.

З моменту впровадження під час зустрічі із сім'ями учнів, необхідно повідомити їм про цифрове громадянство, як пріоритет. Плакат «Запорука цифрового громадянства» (Дод.А), тобто підписаний всіма учнями класу, має висіти на видному місці. Батькам

треба показати цей плакат, повідомити, як інтегруються уроки з кіберторгнення, конфіденційності в Інтернеті, цифрових слідів тощо.

2. Регулярні розсилки домашніх порад та ресурсів.

Цифрове громадянство та використання засобів масової інформації має стати частиною регулярного спілкування з сім'ями. Можна роздрукувати статті, щоб надсилати додому в рюкзаках або розміщувати посилання на веб-сайті свого класу, в LMS або щотижневому електронному листі. Наприклад, можна запропонувати поради щодо медіабалансу та добробуту (табл.2.1), конфіденційності та безпеки, цифрового сліду та ідентичності, стосунків та комунікацій, кібервторгнення, новин та медіаграмотності.

Таблиця 2.1.

Поради батькам щодо медіабалансу та добробуту

Порада	Рекомендації
<i>Створюйте вільний час та зони без екрану</i>	Допоможіть дітям робити перерви від технологій, обмеживши час екрану в спальнях, під час навчання або за обіднім столом.
<i>Спробуйте батьківський контроль</i>	Встановіть обмеження вмісту, які мають сенс для вашої родини. Поряд із розмовами про здорові звички до медіа, використовуйте такі функції, як фільтрування вмісту, налаштування конфіденційності та часові обмеження, пропоновані програмами та платформами, які ваша сім'я використовує, щоб

	допомогти керувати доступом та впливати на нього.
<i>Встановити чіткі сімейні правила</i>	Спільно визначте, який тип засобів масової інформації та технологій добре – і коли це нормально, щоб ним користуватися. Сімейний медіа-план може допомогти знайти всіх на одній сторінці.
<i>Дивимось і граємо разом</i>	Вибирайте якісні, вікові носії інформації, щоб насолоджуватися разом із дітьми.
<i>Допоможіть дітям визначити здорову поведінку</i>	Практикуйте говорити про почуття – як фізичні, так і емоційні – під час екранного та поза екранного дій

3. Налаштування зусиль на задоволення потреб родин.

З цією метою встановлення найбільших проблем або потреб, пов'язаних із використанням сімейних медіа, можна зробити опитування батьків. Чи борються з домашніми завданнями та багатозадачністю, знаходять якісні сімейні засоби масової інформації чи дозволяють своїм дітям знаходитися безмежно в Інтернеті? Це може допомогти інформувати про ресурси, якими вчитель ділиться із сім'ями, а також роботу, яка організовується з учнями.

4. Надання можливості учням приносити уроки цифрового громадянства додому.

Прекрасний спосіб посилити навчання – це дати учням можливості стати викладачами. Що стосується тем цифрового громадянства, і в цьому багато чого може навчити сім'я. Організація

коротких розмов на основі дискусій, щоб учні могли ділитися вдома або використовувати сімейні заходи, пов'язані з кожним із оновлених уроків цифрового громадянства.

5. Ділитися дослідженнями.

Батьки з перших вуст знають про вплив пристроїв та засобів масової інформації на життя дітей. Незважаючи на це, дослідження використання засобів масової інформації для дітей є переконливими та відкритими для них та можуть встановити «чому» для вашої програми цифрового громадянства.

6. Робіть повідомлення під час конференцій (зборів) батьків-вчителів.

Під час зборів батьків можна багато що висвітлити, але трохи інформації може пройти довгий шлях. Якщо у вас є технологія в класі, дайте короткий огляд очікувань та норм, які ви встановили з учнями щодо використання пристроїв та спілкування в Інтернеті. Якщо у вас немає часу розібратися у багатьох особливостях вашого підходу до цифрового громадянства, просто роздрукуйте статтю-пораду, яку батьки можуть взяти з собою додому.

У цьому віці діти люблять серіали, ігри, фільми і онлайн-відео. Вони починають більше вивчати і чути про нові шоу та ігри від друзів. Оскільки вони можуть отримати доступ до цих речей самостійно, вкрай важливо продовжувати контролювати їх діяльність і допомагати їм дотримуватися ваших правил. Тут може допомогти використання будь-яких інструментів (DVR, Netflix, OnDemand) для попереднього запису шоу, оповіщення про них або планування заздалегідь для перегляду в певний час. Таким чином, одне шоу не потрапить в інше, і ви зможете уникнути реклами. Якщо діти відвідують YouTube, треба знайти відповідні віку відео і додати їх до списку відтворення, щоб подивитися пізніше. Оскільки більшість ігор не мають вбудованих закінчень (і насправді призначені для того, щоб діти грали якомога довше), слід

встановити таймер або який-небудь інший сигнал, який говорить «час зупинитися».

Дітям необхідно допомогти збалансувати свій день. Діти цього віку мають потребу в керівництві в щоденному плані, який включає трохи часу для всього. Спокусливо продовжувати тягнутися до свого телефону, щоб перевірити електронну пошту, тексти, Facebook або новини. Але діти будуть першими, хто покликав батьків, щоб ті не «гуляли». Плюс, вони візьмуть звички своєї родини. Основна задача-змоделювати поведінку ЗМІ, яку потім діти наслідуватимуть.

7. Зверніться до проблем батьків із презентацією для всієї школи.

Надаючи сім'ям можливість задавати питання, отримувати поради та висловлювати свої занепокоєння щодо використання ЗМІ дітей, школа може зміцнювати стосунки між педагогами та родинами.

ВИСНОВКИ

Цифрове громадянство – це усвідомлення впливу цифрових технологій на суспільство, спільноту та кожного із нас. Сьогодні важливо не просто вміти користуватись новітніми технологіями, але й розуміти їх комплексну дію, переваги, недоліки, можливості та загрози.

Цифрові громадяни компетентно та позитивно взаємодіють з цифровими технологіями, які у свою чергу постійно розвиваються та змінюються, застосовуючи їх для вирішення робочих завдань, творчого самовираження, відповідального поширення інформації, соціалізації, проведення досліджень, комунікації, навчання та відпочинку.

Радою Європи було визначено набір з 10 цифрових доменів, які складають основу загальної концепції цифрового громадянства. Вони поділяються на три області: *Перебування онлайн*, *Добробутонлайн* та *Права онлайн*.

Перебування онлайн, тобто перебування в мережі розглядається у трьох вимірах: *доступ та інклюзія* (стосується доступу до цифрового середовища всіх без виключення суб'єктів); *навчання та креативність* (стосується бажання та ставлення громадян на шляху навчання в цифрових середовищах протягом свого життєвого шляху); *медійна та інформаційна грамотність* (стосується здатності інтерпретувати, розуміти і виражати).

Добробут онлайн розглядається також у трьох вимірах: *етика та емпатія* (стосуються етичної поведінки та взаємодії в мережі); *здоров'я та добробут* (передбачають усвідомлення проблем та можливостей, які можуть вплинути на оздоровлення, в тому числі, але не обмежується онлайн-залежністю, ергономікою та поставою та надмірним використанням цифрових та мобільних пристроїв); *e-присутність та комунікація* (стосується розвитку особистісних та міжособистісних якостей).

Права онлайн розглядається у чотирьох вимірах: *активна участь* (пов'язана з компетенціями громадян, що дозволяють повноцінно усвідомлювати взаємодію у цифрових середовищах); *права та обов'язки* (права та обов'язки – це те, чим громадяни користуються у фізичному світі та цифрові громадяни в Інтернеті також мають певні права та обов'язки); *конфіденційність та безпека* (охоплює компетенції, такі як управління інформацією та онлайн проблеми безпеки для вирішення та уникнення небезпечних чи неприємних ситуацій); *обізнаність споживача* (пов'язана з тим, що всесвітня павутина, соціальні медіа та інші віртуальні соціальні простори, є середовищем, де часто факт бути цифровим громадянином також означає бути цифровим споживачем).

Діти покоління Рунета ростуть в суспільстві, яке істотно відрізняється від того, де росли їхні батьки. Виникає нова соціальна ситуація розвитку, коли найважливішою координатою стають інформаційно-комунікаційні технології і в першу чергу Інтернет. Завдяки поширенню інформаційних технологій у всіх сферах життя людини, Інтернет стає одним з ключових макрофакторів соціалізації особистості. Комп'ютер, підключений до мережі, стає впливовим посередником між світом дорослих і світом дітей і в значній мірі розширює зону їх найближчого розвитку – область незрілих, а тільки дозріваючих психічних процесів і функцій, що відбивають потенціал, накопичений дитиною.

В умовах мережевого суспільства зона найближчого розвитку відображає той рівень, який досягається дитиною не тільки в процесі її взаємодії з дорослим як партнером по спілкуванню і спільній діяльності, але й у процесі всіх тих численних взаємодій, в яких Інтернет виступає в якості посередника. Потрапляючи в Інтернет з найбільш захищених і безпечних місць – з дому чи школи, діти і підлітки ставляться до кіберпростору з великою довірою. Але, як і в

реальному житті, дитина в мережі може зіткнутися з певними труднощами, адже для того, щоб ефективно використовувати цей інструмент, потрібні як уміння поводитися з ним, так і певний життєвий досвід. Стикаючись з небезпекою при використанні Інтернету або мобільного зв'язку, діти часто не знають, що робити і до кого звернутися, а тому змушені діяти методом проб і помилок. Саме тому основні ризики в Інтернеті пов'язані не стільки з його змістом, скільки з його стихійним і неконтрольованим освоєнням. Як зазначав Лев Виготський, навчання повинно йти попереду розвитку. Для того щоб уникнути ризиків, дитині потрібен провідник в світ Інтернету, і стати цим провідником в першу чергу повинні батьки і вчителі. Тільки в спільній діяльності з дорослим на уроці в школі або вдома процес інтернет-соціалізації може придбати систематичний, цілеспрямований характер.

Представники цифрового покоління в порівнянні з батьками і вчителями мають не тільки більш високий рівень активності в Інтернеті, але значно швидше накопичують призначений для користувача досвід, що може перешкодити дорослим активно включатися в діяльність дитини в Мережі і вплинути на перспективи її розвитку. Тому особливо важливо, щоб батьки і педагоги, усвідомивши важливість Інтернету в житті школярів, самі могли відповідати новій соціальній ситуації їх розвитку. Тільки тоді стануть реальними і ефективне використання можливостей глобальної мережі в навчанні і вихованні, і вироблення адекватних стратегій захисту підлітків від ризиків в Інтернеті.

Відповідно до нових освітніх стандартів навчання в школі повинно здійснюватися з використанням сучасних технологій. У зв'язку з цим, школі належить узяти на себе відповідальність за розвиток у дітей цифрової грамотності і навчання їх навичкам безпечної роботи в кіберпросторі. Ці напрямки повинні стати

обов'язковими для навчального плану як необхідні умови розвитку інформаційного освітнього середовища в школі. Стимулюючи дітей до більш широкої різноманітності діяльності в Мережі, навчаючи їх критично оцінювати інтернет-ресурси, розвиваючи навички безпечної поведінки в Інтернеті, ми збільшуємо ті переваги, які дає онлайн-навчання, зміцнюємо цифрове громадянство і підсилюємо захист дитини як користувача цифрового світу. У широкому сенсі поняття «цифрове громадянство» і «цифровий громадянин» включають в себе три головні компоненти:

- цифрове громадянство: вчителі та учні;
- членство в цифровому світі і почуття приналежності до нього;
- здатність і готовність ефективного, безпечного та критичного використання цифрових ресурсів, що передбачає певний рівень цифрової компетентності;
- знання, прийняття і дотримання прав, обов'язків, правил і етичних норм поведінки цифрового суспільства, які передбачають усвідомлення своєї відповідальності як його громадянина.

Також «цифрове громадянство» передбачає наявність постійного доступу до цифрових ресурсів, яке гарантуватиме рівність всім членам суспільства. В умовах цифрового суспільства підвищення цифрової грамотності вчителів диктується необхідністю зміни ролі і характеру їх професійної діяльності. Засвоєння даної програми дозволить вчителям говорити з учнями, які відчують себе в цифровому світі «своїми», на одній мові і зміцнить довірливі відносини з ними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Выготский Л.С. Умственное развитие детей в процессе обучения: Сб. статей./Л.С.Выготский. –М.: Учпедгиз, 1935. – 135 с.
2. Гавриш І., Кириленко С. Інноваційні освітні проекти – кроки до світових стандартів освіти (науково-педагогічний проект «Інтелект України»)/ Ірина Гавриш, Світлана Кириленко //Рідна школа.- №10.- 2013.–С.3-8.
3. Державний стандарт початкової загальної освіти [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua>
4. Ерін Вілкі.Зробіть цифрове громадянство пріоритетом у школі та вдома.–Ел.ресурс.–Режим доступу:<https://www.commonsense.org/education/articles/7-easy-ways-to-get-families-on-board-with-digital-citizenship>
5. Концепція «Нова українська школа». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://osvita.ua> > Середня освіта > Реформа середньої освіти
6. Король В. 8 навичок, які дитині необхідно мати в цифрову епоху. Ел.ресурс.-Режим доступу:<https://uamodna.com/articles/8-navychok-yaki-dytyni-neobhidno-maty-v-cyfrovu-epohu/>
7. Нова українська школа. Концепція. – Заголовок з екрану: - <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/>
8. Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетентностей в системі освіти України: метод. рекомендації/ [В.Ю.Биков, О.В.Білоус, Ю.М.Богачков та ін.]; за заг. ред. В.Ю.Бикова, О. М. Спіріна, О. В. Овчарук. – К.: Атіка, 2010. – 88 с.
9. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO» / Рома О.Ю., Близнюк В.Ю., Борук О.П., –theLEGO® Foundation, 2016.–140с.

10. Рамка компетентностей для культуры демократії.-Ел.ресурс.-Режим доступу: <https://rm.coe.int/rf-cdc-vol-1-/1680966746>
11. Рекомендації щодо навчання цифрового громадянства.-Ел.ресурс.-Режим доступу:<https://rm.coe.int/16809382f9>
12. Рубинштейн С.Л. О мышлении и путях его исследования./С.Л.Рубинштейн.- М.: Изд. Акад. Наук СССР, 1958. – 146 с.
13. Саган О.В. Методика навчання інформатики в початкових класах/О.В.Саган//Інформатика в школі.-№8 (104).-111с.
14. Сайт Міністерства освіти і науки України. Нормативно-правова база. Інформаційні матеріали.[Електронний ресурс] режим доступу<http://www.mon.gov.ua/laws/education/>
15. Трансформація освіти в усьому світі. Ел.ресурс.-Режим доступу: https://globaldigitalcitizen.org/?password-protected=login&redirect_to=http%3A%2F%2Fglobaldigitalcitizen.org%2F
16. Competences for democratic culture – Living together as equals in culturally diverse democratic societies (2016), Council of Europe, Strasbourg.
17. Digital competences – Self-assessmentgrid. EUROPASS. – Електронний ресурс.-Режим доступу: <http://europass.cedefop.europa.eu/> – Заголовок з екрану.
18. DIGCOMP: A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe”, Author: Anusca Ferrari, Editors: Yves Punie and Barbara N. Brečko, (2013), European Commission, Joint Research Centre, Institute for Prospective Technological Studies.
19. Education and skills online assessment. The Online Version of PIAAC. A joint Initiative of the OECD and the European Union. -Електронний ресурс.-Ржим доступу:<http://www.oecd.org/skills/ESonline-assessment/>

20. Glossary. – Quality in education and training. – European Centre for the Development of Vocational Training, 2011. – (P. 23 – 24) (157 p.).
21. Learning and Skills for the Digital Era. – Электронный ресурс. – Режим доступа: - <https://ec.europa.eu/jrc/en/research-topic/learning-and-skills>.
22. Sagan, Olena; Yakovleva, Svitlana; Anisimova, Elena; Balokha, Alona y Yeremenko, Halyna. Digital didactics as a new model in the theory of education. *Revista Inclusiones Vol: 7 num Especial (2020): 193-204.*
23. Sagan O. The Formation of Digital Competence by Means of Open Educational Resources/ Sagan Olena, Kabelnikova Natalia, Liba Oksana, Liba Natalia // *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE)*, ISSN: 2278–3075 (Online), Volume-9 Issue-2, December 2019, Page No. 2261-2264.
24. Stephanie Carretero, Riina Vuorikari, Yves Punie. *DigComp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency levels and examples of use.*- Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017.– 48 p.
25. The Europass documents. Электронный ресурс.-Режим доступа: <http://europass.cedefop.europa.eu/documents/>
26. Vuorikari, R., Punie, Y., Carretero Gomez S., Vanden Brande, G. (2016). *DigComp 2.0: The Digital Competence Framework for Citizens. Update Phase 1: The Conceptual Reference Model.* Luxembourg Publication Office of the European Union. EUR 27948 EN. doi:10.2791/11517/ – 44 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

Пояснення новин нашим дітям

Будь то висвітлення глобальної пандемії, остання стихійна катастрофа, жакливі масові розстріли, трансляція самогубств у соціальних мережах або насильницька політична акція, майже неможливо тримати новини в очах, поки ви не зможете щоб зрозуміти, що сказати. Суть полягає в тому, що у дітей молодшого шкільного віку та деяких середніх школярів виникають проблеми з повною розумінням новинних подій. І хоча старші підлітки краще розуміють поточні події, навіть вони стикаються з викликами, якщо мова йде про вилучення факту з думки – чи дезінформації.

Незалежно від того, скільки років вашим дітям, загрозливі або засмучуючі новини можуть емоційно вплинути на них. Багато хто може відчувати себе занепокоєним, наляканим, розлюченим чи навіть винним. І ці тривожні почуття можуть тривати довго після закінчення новинної події. То що ви можете зробити як батько, щоб допомогти дітям впоратися з усією цією інформацією?

Адресування новин та поточних подій: поради для всіх дітей

Розгляньте власні реакції. Ваші діти будуть дивитися на те, як ви обробляєте новини, щоб визначити власний підхід. Якщо ви будете спокійні та раціональні, вони теж будуть.

Діяти. Залежно від проблеми та віку дітей, сім'ї можуть знайти способи допомогти людям, які постраждали від новин. Діти можуть писати листівки політикам, висловлюючи свою думку; сім'ї можуть відвідувати збори або протести; діти можуть допомогти зібрати пакети допомоги або подарувати частину надбавки на рятувальні / гуманітарні заходи. Перегляньте веб-сайти, які допомагають дітям робити добро.

Поради для дітей до 7 років

Тримайте новини подалі. Вимкніть новини телебачення та радіо в кінці години та півгодини. Читайте газету поза межами молодих очей, які можуть налякати фотографії (діти можуть сильно реагувати на фотографії інших дітей, що знаходяться під загрозою). Дітям дошкільного віку не потрібно бачити чи чути про щось, що лише їх нерозумно лякає, тим більше, що вони можуть легко сплутати факти з фантазіями чи страхами.

Підкресліть, що ваша родина в безпеці. У цьому віці діти найбільше переймаються вашою безпекою та розлукою з вами. Намагайтеся не зводити до мінімуму чи знижувати їхні побоювання та побоювання, але заспокойте їх, пояснивши всі захисні заходи, які існують для їх збереження. Якщо подібна новина трапилася далеко, ви можете скористатися дистанцією, щоб заспокоїти дітей. Для дітей, які живуть у районах, де злочинність та насильство є реальною загрозою, будь-яка новина про насильство може викликати додатковий страх. Якщо це трапиться, поділіться кількома підходящими до віку порадами щодо того, щоб залишатися в безпеці (бути з дорослим, триматися подалі від будь-яких дій міліції).

Бути разом. Хоча важливо слухати і не принижувати їх страхи, відволікання та фізичний комфорт можуть пройти довгий шлях. Підтягування та перегляд чогось веселого чи спільного забави може бути ефективнішим, ніж логічні пояснення щодо ймовірностей.

Додаток Б

Виховання батьків, медіа та все, що знаходиться між ними
Як помітити фальшиві новини (і навчити дітей бути медіа-
кмітливими).

Це тільки в! Сенсація! Ви не хочете пропустити це!

Якщо ви отримуєте свої новини в Інтернеті або в соціальних мережах, цей тип заголовка звучить дуже звично. Що реально? Що таке підробка? Що таке сатира? Тепер, коли кожен, хто має доступ до телефону чи комп'ютера, може публікувати інформацію в Інтернеті, це важче сказати. Але оскільки все більше людей відвідують Facebook, Snapchat, Twitter та інші інтернет-джерела, щоб отримати їх новини та інформацію, ще важливішим є те, що всі ми, особливо діти, навчимося розшифровувати те, що ми читаємо в Інтернеті. (Дізнайтеся більше про те, як діти отримують свої новини та як вони ставляться до них у доповіді Звичайних засобів масової інформації, *«Новини та американські діти: як молодь сприймає і чи впливають на них новини»*.) В Інтернеті настільки багато фальшивих новин, що технічні компанії, такі як Facebook та Google, працюють разом, щоб розправити видавців помилкових чи оманливих новин. Але рекламні мережі, які підтримуються рекламою, дещо пов'язують, оскільки вони отримують гроші, коли користувачі натискають на ці історії – чим шаріше заголовок, тим більше грошей заробляють. Більшість дітей і підлітків отримують новини від своїх каналів, тому їм потрібно навчитися критично переглядати історії (і вони повинні навчитися цій майстерності в будь-якому випадку!). Навіть маленькі діти можуть почати думати над якимись ключовими питаннями медіаграмотності. І коли діти дорослішають, батьки можуть допомогти дітям стати більш досконалими критичними мислителями. (Якщо в школі вашої дитини вирішуються проблеми медіаграмотності, подумайте про те, щоб поділитися цим своїм вчителем.)

Ось кілька основних питань, які слід враховувати кожного разу, коли ви та ваші діти стикаєтеся із засобами масової інформації:

- Хто це зробив?
- Хто цільова аудиторія?
- Хто за це заплатив? Або хто отримує плату, якщо натиснути на це?
- Хто може отримати користь чи пошкодити це повідомлення?
- Що залишилося від цього повідомлення, яке може бути важливим?
- Це правдоподібно (і що змушує вас це думати)?

(Завдяки Project Look Sharp за ці питання.)

Дітям старшого віку особливо подобається вивчати прийоми, щоб помітити фальшиві новини. Ось кілька речей, на які слід звернути увагу:

- Шукайте незвичні URL-адреси чи назви сайтів, включаючи ті, які закінчуються на «.co»– вони часто намагаються виглядати як законні сайти новин, але вони не є.
- Шукайте ознаки низької якості, такі як слова у всіх шапках, заголовки з яскравими граматичними помилками, сміливі претензії без джерел та сенсаціоналістичні образи (жінки в бікіні – популярні кліки на сайтах фейкових новин). Це підказки, до яких слід ставитись скептично до джерела.
- Перегляньте розділ «Про нас» на сайті. Дізнайтеся, хто підтримує сайт або хто з ним пов'язаний. Якщо такої інформації не існує – і якщо сайт вимагає пройти реєстрацію, перш ніж ви зможете дізнатися що-небудь про її захисників – вам доведеться задатися питанням, чому вони не прозорі.
- Перевірте Snopes, Wikipedia та Google, перш ніж довіряти або ділитися новинами, які здаються занадто добрими (або поганими), щоб бути правдивими.

- Поміркуйте, чи повідомляють інші довіри, основні інформаційні бюлетені про ті самі новини. Якщо їх немає, це не означає, що це неправда, але це означає, що вам слід копати глибше.
- Перевірте свої емоції. Фальшиві новини прагнуть до екстремальних реакцій. Якщо новини, які ви читаєте, роблять вас справді розлюченими або супер самовдоволеними, це може бути ознакою того, що ви граєте. Перевірте кілька джерел, перш ніж довіряти.

Додаток В

Додаток В

**КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Я, Вдовиченко Тетяна Олександрівна, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

- дотримуватися:
 - вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
 - принципів та правил академічної доброчесності;
 - нульової толерантності до академічного плагіату;
 - моральних норм та правил етичної поведінки;
 - толерантного ставлення до інших;
 - дотримуватися високого рівня культури спілкування;
- надавати згоду на:
 - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
 - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
 - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
 - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
 - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання посилань на їхню роботу;
 - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
 - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
 - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
 - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
 - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
 - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
 - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
 - не брати участі будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
 - не підроблювати документи;
 - не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
 - не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
 - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
 - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
 - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
 - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягти власних корисних цілей;
 - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці інших студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальностей до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

_____ (дата)

_____ (підпис)

_____ (ім'я, прізвище)

ДОВІДКА**про перевірку на текстові збіги у Науковій бібліотеці**

кваліфікаційної роботи СВО Бакалавр

спеціальності 013 Початкова освіта (заочна форма)

Автор роботи	Вдовиченко Т.
Назва роботи	Формування цифрового громадянства здобувачів загальної початкової освіти
Факультет	Педагогічний факультет
Науковий керівник	доцент Саган О.В.
Роботу перевірено за допомогою програмного засобу	Unicheck
Ідентифікаційний номер роботи	ID файлу:1002697259
Результати перевірки	Схожість 9,09 %

Директорка Наукової бібліотеки

Нателла АРУСТАМОВА

Бібліотекарка I категорії

Стефанія Соболь